

Pårørende og sykepleiestudenter sine erfaringer om pårørendeinvolvering i aktiviteter ved Førde Omsorgssenter

Av Danuta Zablotna, Berit Ullebust, Hilde Søreide og Terese Bjordal

© Danuta Zablotna og Terese Bjordal

Fakultet for helse- og sosialvitenskap (FHS)

Høgskulen på Vestlandet

[2021]

HVL-rapport frå Høgskulen på Vestlandet nr.16 2021

ISSN 2535-8103

ISBN 978-82-93677-53-6

Utgjevingar i serien vert publiserte under Creative Commons 4.0. og kan fritt distribuerast, remixast osv. så sant opphavspersonane vert krediterte etter opphavsrettslege reglar. <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Sammendrag

Rapporten beskriver et samarbeidsprosjekt mellom Utviklingssenter for sjukeheim og heimetenester (USHT) Vestland, (tidligere Sogn og Fjordane), Sunnfjord kommune (tidligere Førde kommune) og Høyskolen på Vestlandet (HVL). Dette prosjektet har pågått gjennom to år. I denne rapporten beskrives formål og gjennomføring av prosjektet. Deretter blir resultatet fra Pårørendedagene om pårørendeinvolvering i aktiviteter for pasienter ved Førde Omsorgssenter og involvering av sykepleiestudenter i kvalitetsutviklingsarbeid presentert. I diskusjonsdelen blir resultater fra gruppediskusjonen drøftet og avslutningsvis presenteres konklusjon med implikasjon for praksis.

EMNEORD: pårørendeinvolvering, aktiviteter i dagliglivet, studentinvolvering

Forord

Rapporten beskriver resultat av erfaringsutveksling fra Pårørendedagene der pårørende, helsepersonell og sykepleiestudenter diskuterte pårørende sine roller og muligheter for samarbeid om aktiviteter for pasienter ved Førde Omsorgssenter. Rapporten beskriver også hvordan sykepleiestudenter kan brukes som ressurs for pasienter og pårørende i praksis, og hvordan studentene gjennom dette samarbeidet får økt kunnskap om pårørende sine roller. Pårørendedagen ble gjennomført vår 2017 og 2018. Faglige innlegg om det å være pårørende var tema, samt felles gruppearbeid mellom pårørende, studenter, praksislærere og helsepersonell ved Førde Omsorgssenter.

Det ble utdelt spørsmål for gruppearbeid der målformen var nynorsk. Forfatterne bruker bokmål som målform i denne rapporten.

Rapporten er utarbeidet av Danuta Teresa Zablotna, Berit Ullebust, Hilde Søreide og Terese Bjordal. Berit Ullebust er utviklingskoordinator ved Utviklingssenteret for sjukeheimar og heimetenester Vestland, Danuta Teresa Zablotna, Terese Bjordal og Hilde Søreide er høyskolelektorer i sykepleiefag ved Fakultetet for helse- og sosialvitenskap, Institutt for helse- og omsorgsvitenskap, HVL, campus Førde. Fagfellevurdering av rapport: førstelektor Irene Aasen Andersen. Manuskriptet er sendt til dekan ved Høgskulen på Vestlandet, campus Førde for godkjenning for publisering som HVL-Rapport (HVL, 2021c).

Målgruppen for denne rapporten er studentene ved bachelor i sykepleie, campus Førde, pårørende til beboere og personalet ved Førde Omsorgssenter.

Innholdsliste

1 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn.....	1
1.2 Begrepsavklaring	1
1.3 Formålet med prosjektet	5
2 Metode	6
2.1 Planlegging.....	6
2.2 Plan for formidling	6
2.3 Ethiske vurderinger.....	7
3 Resultat.....	7
3.1 Gjennomføring av Pårørendedagene 2017 og 2018	7
3.2 Resultat fra Pårørendedag 2017 og 2018	10
4 Diskusjon	14
4.1 Prosjektet sine formål	14
4.2 Involvering av pårørende	15
5 Konklusjon og implikasjoner for praksis	20
6 Referanseliste.....	23
Vedlegg	27

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Rapporten beskriver et samarbeidsprosjekt mellom Høgskulen på Vestlandet (HVL), Sunnfjord kommune og Utviklingscenter for sjukeheim og heimetenester Vestland (USHT). HVL har tett samarbeid med Sunnfjord kommune i forhold til oppfølging av sykepleiestudenter i praksis. Gjennom praksisperiodene har praksislærere ved HVL nær kontakt med sykepleierveilederne ved Førde Omsorgssenter. USHT er en viktig bidragsyter i forhold til kvalitet og kompetanseutvikling blant annet i Sunnfjord kommune. USHT og HVL har gjennomført flere samarbeidsprosjekter i lag som inkluderer sykepleiestudenter. Gjennom samarbeidsmidler ønsker HVL å beholde et aktivt samarbeid mellom Fakultet for helse- og sosialvitenskap og praksisfeltet, og forbedre kvaliteten i praksis og praksisopplæringen (HVL, 2020b). Partene ønsket å opprettholde og videreutvikle det tette samarbeidet og startet planlegging av et felles prosjekt som omhandlet pårørendeinvolvering i aktiviteter ved Førde Omsorgssenter. Leder ved USHT tok initiativ til å opprette en prosjektgruppe som involverte tre praksislærere ved HVL, en enhetsleder ved Sunnfjord kommune og en representant fra Bruker- og pårørendeutvalget. Prosjektet ble finansiert av samarbeidsmidler fra HVL. Lærere ved HVL brukte en del av sitt forskning- og utviklingsarbeid (FOUI) til å delta i dette prosjektet.

1.2 Begrepsavklaring

Prosjektgruppen

Involverte i dette prosjektet var representanter fra Utviklingscenter for sjukeheim og heimetenester Vestland (Sogn og Fjordane), Høgskulen på Vestlandet, Førde Omsorgssenter og Bruker- og pårørendeutvalget ved Sunnfjord kommune.

Utviklingscenter for sjukeheim og heimetenester (USHT) er en nasjonal satsing som skal bidra til å styrke kvaliteten i helse- og omsorgstjenestene (USHT, 2021).

Visjonen til USHT er «utvikling gjennom kunnskap» der målgruppen først og fremst er ledere og tilsette ved sykehjem og hjemmebaserte tjenester i kommunene i fylket. USHT bidrar i kvalitetsarbeid gjennom fag- og kompetanseutvikling, deling av ny kunnskap, nye løsninger og nasjonale føringer. Utviklingskoordinator ved USHT var prosjektleder for Pårørendedagene og representerte USHT (USHT, 2021).

Høgskolen på Vestlandet (HVL) er en av de største utdanningsinstitusjonene i landet, med om lag 16 000 studenter. Institutt for helse- og omsorgsvitenskap holder til i Førde, Bergen, Stord og Haugesund og har 2400 studenter og om lag 210 tilsette og tilbyr bachelorutdanning, videreutdanning og masterutdanning innen sykepleie, masterutdanning i jordmorfag og tverrfaglige videreutdanninger og masterutdanninger innen helsefag. Instituttet samarbeider tett med kommunene og helseforetakene i regionen både når det gjelder utdanning og forskning. Tre høgskolelektorer representerte HVL på Pårørendedagene, disse var praksislærere for første- års sykepleiestudenter i praksis på sykehjemmet. Høgskolen ble også representert av første-års sykepleiestudenter fra tre kull i prosjektperioden over to år.

Førde Omsorgssenter er et omsorgssenter som er organisert med avdelinger som er tilpasset pasientene sine behov og de ble representert av ledergruppen og helsepersonell fra de ulike avdelingene (Sunnfjord kommune, 2021b).

BPU er opprettet i samsvar med Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester §3-10 (2011). BPU- medlemmene skal være bruker eller direkte pårørende til brukere ved de aktuelle tjenestene. BPU skal fungere som rådgivende organ for ledere ved Førde Omsorgssenter og hjemmetjenesten. Utvalget kan uttale seg og gi råd i saker

som vedkommer kvalitet og innhold i de aktuelle tjenestene. To representanter fra Bruker- og pårørendeutvalget deltok i arbeidsgruppen.

Førde Omsorgssenter

Omsorgssenter ligger i Sunnfjord kommune og er organisert med avdelinger som er tilpasset pasientene sine behov. Korttidsavdelingen er for dem som trenger et kort opphold på sykehjemmet og har behov for opptrening, vedlikeholdstrening eller utredning. Rehabiliteringsplass er for dem som på grunn av sykdom eller skade trenger trening. Avdelingen har også tilbud om palliativt rom for alvorlig syke personer i kommunen. Personalet på denne avdelingen har spesialkompetanse innen rehabilitering og palliasjon. Avlastningsplass tilbys for å avlaste pårørende til pasientene som har særlig tunge omsorgsoppgaver. Det er 18 senger til disposisjon, og det er 26 ansatte på denne avdelingen. Sykehjems plass /langtidsplass er for eldre som har et stort behov for pleie og omsorg, men som ikke trenger behandling på sykehuset. Før tildelt plass, skal det prøves ut hjemmetjenester hjemme. Det er 28 senger på denne avdelingen, og 40 ansatte. Langtidsplass for pasienter med demens diagnose er et døgnkontinuerlig botilbud for dem som ikke lenger kan bo i egen bolig. Personalet har spesial kompetanse om behandling og pleie av personer med demens. Det er 28 sengeplasser på denne avdelingen og 40 ansatte (Sunnfjord kommune, 2020b).

Omsorgsboliger er tilrettelagt for dem som på grunn av sykdom, alder eller funksjonshemming har vansker med å bo i vanlig bolig. Omsorgsbolig er personens eget hjem der de får tilsyn og hjelp av hjemmesykepleie. Det er 62 leiligheter til disposisjon (Sunnfjord kommune, 2020a).

Pårørende

Pasientens og brukerens pårørende: den pasienten oppgir som pårørende og nærmeste pårørende. Dersom pasienten eller brukeren er ute av stand til å oppgi pårørende, skal nærmeste pårørende være den som i størst utstrekning har varig og løpende kontakt med pasienten eller brukeren, likevel slik at det tas utgangspunkt i følgende rekkefølge: ektefelle, registrert partner, personer som lever i ekteskapslignende eller partnerskapslignende samboerskap med pasienten eller brukeren, barn over 18 år, foreldre eller andre som har foreldreansvaret, søsken over 18 år, besteforeldre, andre familiemedlemmer som står pasienten eller brukeren nær, verge eller fremtidsfullmektig med kompetanse på det personlige området (Pasient- og brukerrettighetsloven, § 1-3, 1999).

Pårørende: Pårørende har ulike og situasjonsbestemte roller. Pårørende kan være kunnskapskilde, omsorgsgiver, en del av pasientens eller brukerens nærmiljø og/eller representant for ham eller henne. Pårørende kan også være i en situasjon der de har behov for egen del. Hvordan pårørende skal eller kan involveres avhenger blant annet av hvilken rolle de har i en gitt behandlings- og omsorgssituasjon. Jo sykere pasienten er, desto viktigere er det at pårørende involveres (Helsedirektoratet, 2017).

Å involvere

Helse- og omsorgstjenesten skal ha systemer og rutiner som legger til rette for informasjon, samtale og dialog med pårørende. Dette gjelder enten pårørende har rollen som informasjonskilde, representant for pasienten, omsorgsgiver eller støtte for pasienten eller pårørende er berørt og har egne behov for støtte. Rammer og muligheter for dialog med den enkelte pårørende er ledelsens ansvar og må kommuniseres til pasienter og pårørende. Helseforetak og kommuner har også plikt til å etablere systemer for innhenting av pårørendes erfaringer og synspunkter på ulike nivå, og gjøre bruk av disse erfaringene i sitt forbedringsarbeid. Pårørende

kan ha verdifull informasjon til bruk i arbeidet med kvalitetsforbedring og tjenesteutvikling. Involvering av pårørende på tjenestenivå kan blant annet skje gjennom etablering av bruker- og pårørendeutvalg, åpne allmøter og avdelingsmøter for alle pasienter/brukere og pårørende, temavise arbeidsgrupper med representasjon av pasienter/brukere og pårørende, systematisk innsamling av informasjon om brukeropplevd kvalitet gjennom pasient-, bruker- og pårørendeundersøkelser og forslagskasse, gjennomgang av klager og tilbakemeldingsskjema (Helsedirektoratet, 2017).

1.3 Formålet med prosjektet

Prosjekt er finansiert av samarbeidsmidler fra HVL og formålet med midlene er øke samarbeidet og utvikle bærekraftige forsknings- og utviklingsmiljø i samarbeid mellom praksisfeltet og Fakultetet for helse- og sosialvitenskap (HVL, 2020a).

Formålet med prosjektet var:

- sykepleiestudenter, helsepersonell og pårørende får kunnskap om pårørende sine roller, og deler erfaringer med hverandre
- sykepleiestudenter og helsepersonell kan identifisere hvordan en kan legge til rette for pårørende som ressurs
- sykepleiestudenter, helsepersonell og pårørende får kunnskap om sentrale føringer for pårørendearbeid i helsetjenestene
- pårørende og helsepersonell får kunnskap om hvordan sykepleiestudenter kan være en resurs for pasienter og pårørende i praksis
- sykepleiestudenter vil få kunnskap om hvordan en kan jobbe metodisk med brukermedvirkning
- resultatet av gruppearbeidet skal brukes i Sunnfjord kommune sitt kvalitetsforbedringsarbeid og styrke utvikling av pårørendearbeidet i kommunen.

2 Metode

2.1 Planlegging

Prosjektgruppen vil gjennomføre planleggingsmøter fra høst 2016 frem til første Pårørendedag vår 2017. Det er planlagt at prosjektleder og praksislærere skal møte studentene i praksis og informere om prosjektet, samt om studentenes rolle. Videre skal program med fokus på faglige innlegg diskuteres. Prosjektgruppen ønsker å ha gruppediskusjoner som inkluderer pårørende, studenter, helsepersonell og praksislærere. Målet med gruppearbeidet er å innhente erfaringer om aktiviteter i dagliglivet og hvordan vi sammen kan fremme samarbeid om aktiviteter ved Førde Omsorgssenter. Det er også ønskelig at gruppedeltakerne skal bli kjent med hverandre og få innblikk i hverandre sine roller. Det er derfor hensiktsmessig at hver gruppe består av pårørende, helsepersonell, sykepleiestudenter og praksislærere.

Planen er å fordele oppgaver og ansvarsområder blant prosjektdeltakere. Når det faglige innholdet på Pårørendedagen blir avklart, vil aktuelle forelesere bli forespurt om å bidra. Det er planlagt at studentene som allerede er i praksis skal delta i utarbeidelse av spørsmål til gruppediskusjon. Prosjektgruppen ønsker også å inkludere representanter fra Bruker- og pårørendeutvalg. Det er ønskelig å gjennomføre Pårørendedagen i Førde Kyrkjetun på grunn av størrelse på lokalet og antall deltakere. En ønsker også mat- og kaffeservering for å skape en uformell stemning og mulighet til å bli kjent med hverandre. Prosjektgruppen planlegger å utforme skriftlig invitasjon til pårørende med påmelding til ledelsen ved enhetene ved Førde Omsorgssenter (vedlegg 1).

2.2 Plan for formidling

Prosjektgruppen planlegger å presentere resultatet fra Pårørendedag i personalmøter ved Førde Omsorgssenter, der sykepleiestudenter også skal delta. I

tillegg er det planlagt oppsummering fra Pårørendedagen på møte mellom kommunalsjef for helse- og sosial og enhetsledere ved Førde Omsorgssenter. Prosjektgruppen ønsker også å bruke resultatet av erfaringsutvekslingene videre i Sunnfjord kommune sitt kvalitetsforbedringsarbeid og styrke utvikling av pårørendearbeidet i kommunen.

2.3 Etske vurderinger

Prosjektet er et kvalitetsforbedringsarbeid mellom HVL, Sunnfjord kommune og USHT Vestland. Prosjektleder skal i samarbeid med avdelingsledere ved Førde Omsorgssenter bidra med å få mulige deltakere til Pårørendedagen. Deltakerne på Pårørendedagen vil bli informert om at resultatet av erfaringsutveksling blir brukt videre i Sunnfjord kommune sitt kvalitetsforbedringsarbeid og styrke utvikling av pårørendearbeidet i kommunen. Rapportforfatterne tok kontakt med Norsk Senter for forskningsdata (NSD) før utarbeiding av rapporten for å avklare bruk av resultat fra gruppediskusjonen i rapporten, og fikk veiledende råd om bruk av ikke-personidentifiserbart data. Det skriftlige resultatet fra gruppediskusjonen skal leveres til prosjektleder som vil oppbevare disse. De skriftlige svarene vil kun bli merket med gruppenummer, ikke navn på gruppedeltakerne.

3 Resultat

3.1 Gjennomføring av Pårørendedagene 2017 og 2018

I november 2016 avgjorde prosjektgruppen å utsette Pårørendedagen til 10. mai 2017 for å tilpasse prosjektet til studentkullet som kom i praksis. Studentene som allerede var i praksis, deltok i utarbeiding av spørsmål til gruppearbeid som skulle brukes til Pårørendedagen. Prosjektgruppen utformet også skriftlig invitasjon til pårørende med påmelding til ledelsen ved enhetene ved Førde Omsorgssenter (vedlegg 1).

I forhold til finansiering av prosjektet, ble det tildelt 120.250,- til gjennomføring. Det ble brukt 117.389,- på begge Pårørendedagene (vedlegg 2).

10. mai 2017 ble første Pårørendedag avholdt. Det ble samlet inn skriftlig svar fra hver gruppe og sykepleiestudentene hadde ansvar for å skrive ned svarene i gruppediskusjonen. Etter første Pårørendedag, var det fortsatt midler igjen og prosjektgruppen avgjorde å gjennomføre en ny Pårørendedag i 2018.

På andre Pårørendedag ble resultatet fra første Pårørendedag presentert. Det ble planlagt formidling av resultat fra begge Pårørendedagene på personalmøter ved Førde Omsorgssenter, der sykepleiestudenter også skulle delta. I tillegg var det planlagt oppsummering fra Pårørendedagene på møte mellom kommunalsjef for helse- og sosial og enhetsledere ved Førde Omsorgssenter. Prosjektgruppen ønsket også å bruke resultatet av erfaringsutvekslingene videre i Sunnfjord kommune sitt kvalitetsforbedringsarbeid og styrke utvikling av pårørendearbeidet i kommunen.

Pårørendedag 1

Første gang ble Pårørendedagen gjennomført den 10.05.2017 med 79 deltakere på Førde Kyrkjetun. Pårørende ble representert av ektefeller, barn og/eller barnebarn til beboerne på Førde Omsorgssenter og Omsorgsbolig. Andre deltakere var sykepleiestudenter, helsepersonell fra Førde Omsorgssenter og hjemmesykepleien og praksislærere ved HVL. Enhetene hadde fristilt personale og sykepleiestudenter som var i praksis ved Førde Omsorgssenter til å delta aktivt på Pårørendedagen. Kommuneledelsen og ledere ved enhetene deltok også. Kommunalsjef for helse og sosial ønsket velkommen. Deretter presenterte utviklingskoordinator ved USHT Vestland program og ledet dagen. HVL bistod med faglig innlegg der professor Maj-Britt Råholm snakket om pårørende sin rolle og forskningsfunn om det å være pårørende. Høgskolelektor Bente Egge Søvde presenterte også forskningsfunn fra pårørendeintervju som var en del av NurseComp- prosjektet 2016. Det var også innlegg fra Sunnfjord demensforening og Bruker- og pårørendeutvalget. Etter det faglige innholdet, ble deltakerne delt inn i seks grupper. Hver gruppe bestod av åtte

til tolv deltakere av pårørende, helsepersonell, praksislærere og sykepleiestudenter. Underveis var det matservering med varmrett, kaffe og kaker. Målet med å blande gruppene var for å få frem de involverte sine erfaringer og at de kunne bli kjent med hverandre. Hver gruppe fikk tre spørsmål som de skulle besvare i fellesskap og de hadde en time til disposisjon. Sykepleiestudentene på hver gruppe hadde ansvar for å skrive ned svar på spørsmålene.

Spørsmål:

1. Hvordan kan pårørende involveres i aktiviteter for beboere ved Førde Omsorgssenter? Hva tenker dere som er pårørende, studenter og helsepersonell, skal til for at dere i fellesskap kan skape aktivitet, og et meningsfullt innhold i dagen for beboere?
2. Ser dere for dere at vi kan opprette et system for involvering av pårørende i felles- aktiviteter? Hvordan kunne vi eventuelt gjøre dette?
3. Sykepleiestudenter i praksis kan være en ressurs for pasienter og pårørende. Hva tenker pårørende er sykepleiestudenter sin rolle i praksis på avdelingene? Hvordan kan pårørende og studenter eventuelt samarbeide?

Etter at vi var ferdig med gruppediskusjon presenterte hver gruppe muntlig svar på spørsmålene i plenum. Lederen for USHT samlet inn de skriftlige besvarelsene fra alle gruppene. Etter gruppediskusjon, presenterte representant for Bruker – og pårørendeutvalget i Førde et innlegg om funksjonen til denne tjenesten. Det ble lagt inn pauser med bevertning slik at deltakerne kunne etablere kontakt med hverandre. Pårørendedag 1 ble avsluttet med oppsummering av prosjektleder.

Pårørendedag 2

Andre gang Pårørendedag ble gjennomført var 23.04.2018 med 55 deltakere på Førde Kyrkjetun. En del av deltakerne var med på første samling, i tillegg var det noen nye. Pårørende ble representert av ektefeller, barn og/eller barnebarn til beboerne på Førde Omsorgssenter og Omsorgsbolig. Andre deltakere var sykepleiestudenter, helsepersonell fra Førde Omsorgssenter og hjemmesykepleien og praksislærere ved HVL. Det faglige innholdet ble innledet av enhetsleder ved omsorgssenter om tema «Hvordan kan vi skape et tettere samarbeid med pårørende og aktivitet for beboere ved omsorgssenter»? Deretter snakket to pårørenderepresentanter om sine erfaringer ved å være pårørende. Etter presentasjon av det faglige innholdet, ble det matsservering med varmrrett, kaffe og kaker. Etter matpause ble det gruppearbeid, og i forkant først presenterte prosjektleder funn fra Pårørendedag 1. Deltakerne ble også denne gangen inndelt i seks grupper som bestod av åtte til tolv deltakere av pårørende, helsepersonell, praksislærere og sykepleiestudenter. I gruppediskusjonene ble det stilt de samme spørsmålene som ved forrige Pårørendedag. Sykepleiestudentene hadde ansvar for å skrive ned besvarelsene fra hver gruppe, deretter presenterte hver gruppe sine erfaringer muntlig. Videre presenterte Frisklivssentralen et innlegg om deres rolle, behov for frivillige ved Frisklivssentralen og om den nye «Friskus»-appen. Dagen ble avsluttet med oppsummering av prosjektleder.

3.2 Resultat fra Pårørendedag 2017 og 2018

Tema som kom fram i gruppediskusjonene var behov for informasjon og planlegging av aktiviteter, forslag til individuelt tilpasset aktiviteter, relasjon og samarbeid og velferdsteknologi. Sykepleierstudentens rolle i praksis ble også diskutert (vedlegg 3).

Informasjon og planlegging

På Pårørendedag 1 kom det frem at pårørende ønsket å bli informert om aktuelle aktiviteter i god tid i forkant og de ønsket å bli involvert i planleggingen. Pårørende la vekt på viktigheten av god kommunikasjon og tettere samarbeid med helsepersonell. Pårørende kom med flere forslag til formidling av informasjon, blant annet per telefon, e-post, app, folder eller årsplan/års- kalender, sosiale medier, informasjonsbok på pasientrommet og oppslag i avdelingen. Det kom også forslag om formidling av aktivitetstilbud i lokalavisen. Pårørende ønsket at Førde Omsorgssenter hadde et system som sikret korrekt informasjon om aktiviteten som skulle foregå, de foreslo også storskjerm ved inngangen med oppdatert informasjon og oppslagstavle med informasjon i avdelingene. Det kom også forslag om bruk av bøker på pasientens rom til å informere om aktiviteter (kommunikasjonsutveksling mellom personalet og pårørende). Det var ønskelig å ha faste dager for aktiviteter slik at pasienter og pårørende fikk tid til å forberede seg. Det ble også påpekt at avdelingen må informere når de har studenter i praksis. Det ble lagt vekt på at personalet generelt er flinke til å informere om aktivitetstilbud.

På Pårørendedag 2 kom det frem samsvarende tilbakemeldinger i forhold til tema informasjon og planlegging som på Pårørendedag en. I tillegg kom det frem at informasjonstavle/storskjerm ved hovedinngangen fortsatt ikke var kommet opp. Pårørende ønsket at kommunen avklarte hvem som hadde ansvar for å oppdatere og ha vedlikehold av storskjermen.

Forslag til aktiviteter

På Pårørendedag 1 ønsket pårørende variasjon i aktivitetstilbud, både i forhold til inne- og uteaktiviteter. Av inne-aktiviteter ble det foreslått blant annet pårørendefest, høstbasar, spille- og strikkekveld, ballonglek, snekkerbod, tilgang til lydbøker og nettbrett, kryssord, konserter, sangstund, musikkterapi og bruk av musikk i pasientkontakt tilpasset pasientens alder. Pårørende ønsket at pasientene

fikk tilbud om flere turer ut, enten med pårørende eller studenter. Andre forslag til uteaktiviteter var bruk av elektrisk sykkel, kafébesøk, hagearbeid rundt Omsorgssenteret, bålpanne og gapahuk, benker utenfor Omsorgssenteret. Det kom også forslag om aktivitetstilbud i mindre grupper og mulighet til å delta på ulike aktiviteter med hjelp fra pårørende.

Pårørende påpekte viktigheten av individuelt tilpasset aktiviteter og fordeling av disse til ettermiddag/kveld i ukedager og helg. Pårørende mente også at det var verdifullt å ha god kunnskap om pasientens tidligere liv og legge til rette for interesser og vaner. Flere pårørende var opptatt av livskvalitet under stell, den gode relasjonen og individuelle samtaler. Flere påpekte at det var nødvendig med forventningsavklaring i forhold til hvilke oppgaver pårørende kunne bidra med. Noen av pårørende ønsket ikke å delta på aktiviteter og følte at de hadde gjort nok. Pårørende opplevde at de gjorde alt de kunne for sine nærmeste og fikk dårlig samvittighet når de ikke kunne bidra. Noen pårørende mente at det kunne bli for mye aktiviteter iblant.

På Pårørendedag 2 kom det frem mye av det samme som på Pårørendedag 1. I tillegg foreslo pårørende at en kunne spørre frivillige og pensjonister om å bidra til uteaktiviteter og om å være støttekontakter.

Samarbeid og relasjon

På Pårørendedag 1 og 2 kom det frem mye likt i forhold til tema samarbeid og relasjon. Pårørende opplevde litt varierende velkomst når de besøkte sine nærmeste. Noen ønsket at personalet tok kontakt med dem når de var på besøk, andre ønsket ikke å bli forstyrret. Personalet på sin side uttrykte at de ikke ville forstyrre under besøket, og tok ikke kontakt fordi de visste at pasienten var ivaretatt når pårørende var der. Det var ønskelig med bedre rutiner i forhold til

innkomst- og pårørendesamtaler. Pårørende ønsket at primærsykepleiere var bedre kjent med sine pasienter i forhold til individuelle ønsker og behov. En del av de ansatte var fremmedspråklige og noen av de eldre pårørende med nedsatt hørsel hadde utfordringer med å forstå informasjonen. Det var derfor viktig at ansatte hadde et tydelig språk. Pårørende var ofte pasienten sitt talerør, da en del pasienter ikke kunne uttrykke egne behov og meninger.

På Pårørendedag 2 ble det i tillegg påpekt viktigheten av at pasienten får ivaretatt sin brukermedvirkning og autonomi og at pasienten får bruke sine egne ressurser i det daglige.

Studenter i praksis

På Pårørendedag 1 og 2 kom det frem at pårørende mente at pasienter i større grad fikk dekket individuelle behov når sykepleiestudenter var i praksis, og følte at de fikk avlastning. Pasientene ble godt ivaretatt og deres behov for å bli «sett» ble i større grad dekket. Pårørende mente det var viktig at sykepleiestudentene tilegnet seg kunnskap om pasientens livshistorie, spesielt når pasientene ikke husket eller kunne uttrykke seg. Dette var nyttig for å bli kjent med pasient og pårørende, og kunne bistå pasienten med å opprettholde sin identitet.

Velferdsteknologi

Velferdsteknologi ble i større grad diskutert på Pårørendedag 2. Det var ønskelig at personalet hadde kunnskap og kompetanse om bruk av nettbrett, pc og smarttelefon. Pårørende ønsket internett fortrinnsvis på alle fellesrom, men også på pasientens rom. Dette gjaldt spesielt for rehabiliteringspasienter. Det kom også frem ønsker om at pasientene skulle ha tilgang til flere fjernsynskanaler, ikke bare NRK/ TV2. Pårørende ønsket også at tilbud om Global Positioning System (GPS) kunne bli vurdert til aktuelle pasientgrupper.

4 Diskusjon

4.1 Prosjektet sine formål

Et av formålene med Pårørendedagene, var at sykepleiestudenter, helsepersonell og pårørende fikk økt kunnskap om pårørende sine roller gjennom erfaringsutveksling. Tilbakemeldingene fra sykepleiestudentene var at det ble enklere å snakke med pårørende og skape relasjon når de møttes et annet sted enn på sykehjem. Dette samsvarer med tidligere forskning som viser behov for mer uformell dialog mellom helsepersonell og pårørende for å bli kjent, og som videre kan føre til bedre kartlegging av hva pårørende ønsker å bidra med (Hertzberg, Ekman & Axelsson, 2001; Hertzberg & Ekman, 2008). Under diskusjonen i gruppearbeidet, begynte noen av sykepleiestudentene å planlegge aktuelle aktiviteter for pasienter sammen med pårørende, andre diskuterte viktigheten av å ringe pårørende når behovet oppstod. Flere studenter fortalte i etterkant at de hadde fått mer innsikt i hvilke utfordringer pårørende stod overfor og terskelen for å ta kontakt med dem var lavere. Vi observerte at sykepleierstudentene virket trygge i det uformelle møte som Pårørendedagene var.

Et annet formål med prosjektet var at helsepersonell og sykepleiestudenter kunne identifisere hvordan en legger til rette for pårørende som ressurs. Å avklare hvor mye de pårørende kan bidra med og ønsker å stille opp, vil være vesentlig. Helsepersonell må derfor vise omsorg og ta vare på pårørende slik at de ikke sliter seg ut. Det er grunnleggende å tilrettelegge for felles dialog og oppgavefordeling mellom pårørende og helse- og omsorgstjenesten (Meld. St.15 (2017-2018)). I tillegg var sykepleiestudentene involvert i planlegging av Pårørendedagene i forkant, noe som gav innsikt og kunnskap om planlegging av prosjekt.

Et tredje formål i prosjektet var å øke kunnskap om sentrale føringer for pårørendearbeid i helsetjenestene blant sykepleiestudenter, helsepersonell og pårørende. På Pårørendedagene ble det holdt faglige innlegg om forskning og

sentrale føringer, noe som kan øke kompetansenivået for alle parter. Helsepersonell har i tillegg ansvar for å oppdatere seg i forhold til sentrale føringer (NSF, 2019, Helsepersonelloven § 4, 1999). Ifølge Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere skal sykepleiere holde seg oppdatert om forskning, utvikling og dokumentert praksis innen eget fagområde og bidra til å bruke ny kunnskap i praksis. Det er også nevnt at sykepleiere skal bygge på forskning, erfaringsbasert kompetanse og brukerkunnskap (NSF, 2019).

Videre formål var at pårørende og helsepersonell fikk kunnskap om hvordan sykepleiestudenter kunne være en ressurs for pasienter og pårørende i praksis. Funnene viser at pårørende ser på sykepleierstudenter som en ressurs og de formidlet at de følte seg trygge, fikk mer avlastning og opplevde at deres nærmeste i større grad fikk dekket sine grunnleggende behov, som for eksempel flere turer i nærmiljøet. Et av læringsmålene for sykepleiestudenter i sykehjemspraksis, er å nytte relasjons- og kommunikasjonskompetanse i møte med bruker, pasienter og pårørende (HVL, 2021b), noe som ble tydelig og synliggjort på Pårørendedagene.

Å øke kunnskapen om brukermedvirkning var det siste formålet med dette prosjektet. Et av kravene i læringsmålene for praksis, er at sykepleierstudentene kan planlegge og gjennomføre kommunikasjon og samhandling med pasienter basert på respekt, medbestemmelse og integritet (HVL, 2021b). Viktigheten av dette blir også påpekt i yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere der det understrekes at en skal respektere pasientens rett til selv å foreta valg (NSF, 2019).

4.2 Involvering av pårørende

Ifølge Pårørendeveileder (2017) bør helsepersonell legge til rette for forutsigbar dialog med pårørende som innebærer forventningsavklaringer, gjensidig informasjonsflyt, felles forståelse av pasientens situasjon og bedre tjenester for

pasient og pårørende. På begge Pårørendedagene kom det frem at pårørende har et stort behov for informasjon og ønske om å delta i planlegging av aktivitetstilbud for beboere. Pårørende la vekt på viktigheten av god kommunikasjon og tettere samarbeid. Det støttes av forskningen til Søvde et al. (2019) som viser at det er viktig for pårørende å bli sett på som en samarbeidspartner med behov for anerkjennelse og støtte.

Funn fra Pårørendedagene viser at det er viktig med formidling av informasjon til pårørende. Selv om personalet ofte var flinke til å formidle muntlig informasjon, erfarte pårørende at informasjonen nådde frem for tilfeldig. Ifølge Pårørendeveileder (Helsedirektoratet, 2017) er det viktig å ha dialog med pårørende og ha en fast kontaktperson i tjenesten. Pårørende ønsker at primærsykepleiere har bedre oversikt over sine pasienter og har bedre rutiner i forhold til innkomst- og pårørendesamtaler. Det samsvarer med Meld. St.15 (2017-2018) som påpeker at pasienter på sykehjem og eldre pasienter i hjemmetjenestene bør få en fast primærkontakt som de kan få god relasjon til, og som skal sikre kontinuitet og forutsigbarhet i hverdagen.

Funnene viser at pårørende opplever utfordringer i forhold til kommunikasjon med fremmedspråklige ansatte og noen pårørende med nedsatt hørsel hadde også utfordringer med å forstå informasjonen. Ifølge Helsedirektoratet (2017) skal informasjon og kommunikasjon tilpasses den enkeltes forutsetninger som alder, modenhet, erfaring, kultur og språkbakgrunn. Ansatte bør være oppmerksomme på hvordan de kommuniserer i møte med pårørende, og det er viktig med tydelig språk.

Funn fra Pårørendedagene peker på ulike årsaker til hvor ofte pårørende besøker sine nære på sykehjemmet, ser publiserte oppslag og møter personalet. Det kom blant annet forslag om å ha faste dager for aktiviteter slik at pasienter og pårørende

fikk tid til å forberede seg. Flere etterlyser derfor digitale informasjonskilder som er oppdaterte. I Pårørendeveileder (Helsedirektoratet, 2017) blir det vist til bruk av digitale verktøy for kommunikasjon og samarbeid mellom kommunene, lokalsamfunn, frivillige og pårørende. Frisklivscentralen i Førde har utarbeidet en app (Friskus) som kan være en kilde til oppdatert informasjon om planlagte aktiviteter (Sunnfjord kommune, 2021). Det ble lagt vekt på at personalet generelt er flinke til å informere om aktivitetstilbudet.

Pårørende ønsker variasjon i aktivitetstilbud og aktivitetene må være individuelt tilpasset, både i forhold til inne- og utendørsaktiviteter. Det er nødvendig å ha god kunnskap om pasientens tidligere liv, planlegge sammen med pårørende og legge til rette for interesser og vaner. Dette samsvarer med tidligere forskning som påpeker betydningen av individuelt tilpasset aktiviteter (Tretteteig et al., 2019). Pårørende har ofte kjent pasienten over tid og har kunnskap som er viktig å ta i betraktning ved planlegging av opplæring og kompetanse, rutiner, aktiviteter og dagsplaner (Helsedirektoratet, 2017).

Det er vesentlig å ha fokus på livskvalitet, den gode relasjonen og individuelle samtaler, og det er viktig at pasienter får ivaretatt sin brukermedvirkning og autonomi. Pårørende har en sentral rolle i pasientens liv (Helsedirektoratet, 2017). Ifølge Søvde et al. (2019) må pårørende inkluderes for å bli opprettholde menneskeverd for sine nærmeste, og det krever kompetanse, respekt og anerkjennning. Funnene viser at pasientens individuelle behov og ønske om å bli sett, i større grad blir dekket når sykepleiestudenter er i praksis, pårørende føler at de får avlastning og pasienten blir godt ivaretatt. Det er viktig at studentene får tilbud om innsyn i «livshistorien» til primærpatientene i praksis og pårørende ønsker at studenter tar direkte kontakt med dem når de er i praksis. Slik kan også studentene få erfaringer med kommunikasjon og samarbeid med pårørende, noe som er et viktig læringsmål for praksis (HVL, 2021b). Samtidig får sykepleiestudentene

kunnskap om pasienten sin bakgrunn og aktuelle aktiviteter, noe som kan bidra til individuell tilrettelegging.

Flere pårørende ønsker ikke å delta på aktiviteter og føler at de har «gjort nok». Noen mener at det kan bli for mye aktiviteter iblant. Dette blir også påpekt i reformen «Leve hele livet» som understreker at det er avgjørende å ta være på pårørende slik at de ikke sliter seg ut (Meld. St. 15 (2017-208)). Ifølge tidligere forskning er det sentralt at pårørende blir sett på som en partner med behov for anerkjennelse og støtte (Søvde et al., 2019). Våre funn viser at pårørende føler at de gjør alt de kan for sine nærmeste og får dårlig samvittighet når de ikke kan bidra. Det er som oftest de pårørende som kjenner pasienten best og kan bidra med nyttig informasjon. Selv om pårørende er slitne etter lange og krevende omsorgsoppgaver, ønsker de å bidra ut ifra hvilken kapasitet de har. Ifølge Sørbye & Nordhagen (2016) ønsker pårørende å være en ressurs for helsetjenesten. Dette ble diskutert på Pårørendedagene hvor pårørende nevnte at de kan delta i aktiviteter som «medhjelper» og besøkende. Det kan derfor være viktig med en avklaring av hva den enkelte pårørende kan bidra med. Behov for rolleavklaring for pårørende blir også påpekt i Pårørendeveileder (Helsedirektoratet, 2017).

Funnene viser at pårørende opplever varierende samarbeid og relasjon med de sykehjemsansatte. I følge Ekstrøm et al. (2019) ønsker pårørende å få mulighet til å være til stede, og til å være en del av omsorgen. Forskning viser også at pårørende kan oppleve enten å være inkludert i sykehjemsfelleskapet, eller ekskludert og utenforstående (Ekstrøm et al., 2019). Det samsvarer med Rognstad et al. (2015) som viser at pårørende i liten grad inkluderes som ressurs for personalet etter at deres nærmeste blir innlagt i institusjon. Når samhandling mellom pårørende og ansatte skjer på institusjonens premisser, blir felles forståelse mellom de ulike aktørene utfordrende, og pårørendes rolle kan bli svært uklar (Rognstad et al., 2015). For å styrke en positiv relasjon med pårørende er en av forutsetningene at pårørende opplever tillit til personalet, samt en gjensidig dialog der pårørende

inkluderes som en viktig part i sykehjems-felleskapet (Nakrem & Hynne, 2017). Dette samsvarer med forskning som viser mangel på muligheter for uformell småprat mellom pårørende og ansatte og ved å motivere personalet til å være mer synlig og tilgjengelig i løpet av besøkestiden, kan personalet få muligheter til å finne ut i hvilken grad og på hvilken måte de pårørende vil delta i omsorgen (Hertzberg, Ekman & Axelsson, 2001; Hertzberg & Ekman, 2008). Funn fra Pårørendedagene viser at personalet gjør sitt beste selv om de noen ganger er for få på jobb. Pårørende er likevel opptatt av at de blir sett og møtt på en god måte når de kommer på besøk og det er viktig at personalet er imøtekommende og på tilbudssiden.

Personalet må ha kunnskap og kompetanse om digitale verktøy som for eksempel nettbrett, pc, smarttelefon, og pårørende ønsker internett på pasientens rom, og spesielt på fellesrom. Dette gjelder spesielt for rehabiliteringspasienter. Dette samsvarer med forskning som viser at dårlig trådløst nettverk er en utfordring ved norske sykehjem, og at nettbrett kan brukes som verktøy under forutsetninger at sykehjem får forbedret internettdekning og gitt mer tid og ressurs til aktivitetsarbeid (Galek & Sandvoll, 2018). Pårørende ønsker at pasientene skal ha tilgang til flere fjernsynskanaler, ikke bare NRK og TV2. Pårørende ønsker tilbud om GPS til aktuelle pasientgrupper.

På Pårørendedag to kom det frem mye av det samme som på Pårørendedag en i forhold til informasjon og planlegging. Informasjonstavle/storskjerm ved hovedinngangen var fortsatt ikke kommet opp. Pårørende ønsket å avklare hvem som hadde ansvar for dette. Det ble også påpekt at avdelingen må informere pårørende når de har studenter i praksis.

Styrker og metodiske utfordringer

På Pårørendedagene deltok til sammen 130 personer, det gir oss et stort utvalg av erfaringer, noe som vi mener er en styrke i prosjektet. Sykepleiestudentene påpekte at å møte pårørende i en uformell sammenheng gav dem mulighet til å bli kjent på en annen arena. De følte seg tryggere og terskelen for å stille spørsmål og delta i diskusjonen med de pårørende ble lavere, noe vi ser på som en styrke. Det ble gjennomført kun muntlig evaluering av prosjektet, noe som vi ser på som en svakhet da skriftlig evaluering i større grad kan brukes i forbedringsarbeid.

5 Konklusjon og implikasjoner for praksis

Dette samarbeidsprosjektet har bidratt til at sykepleiestudenter og helsepersonell har fått økt kunnskap om pårørendes opplevelser og roller. I tillegg kom det frem at pårørende ønsket å bli sett på som en partner med behov for annerkjennelse og støtte. Samarbeid i grupper var et godt utgangspunkt for erfaringsutveksling og diskusjoner mellom partene og sykepleiestudenter. Helsepersonell fikk økt forståelse for hvordan tilrettelegge for pårørende som ressurs.

På Pårørendedagene kom det frem mange konkrete forslag i forhold til aktiviteter og behov for oppdatert informasjon i forkant av disse, og pårørende ønsket å bli involvert i planleggingen. Pårørende foreslo variasjon av aktivitetstilbudet, og individuelt tilpasset tilbud som også måtte fordeles til ettermiddag og kveld. Det var ønskelig at personale hadde kompetanse om digitale verktøy som for eksempel nettbrett og pc, og at sykehjemmene hadde bedre nettilgang. Hvor mye hver enkelt pårørende kunne bidra med i forhold til aktiviteter var veldig individuelt og det var viktig at helsepersonell tok hensyn til dette.

Pårørende opplevde varierende grad av samarbeid og relasjon med helsepersonell. For de pårørende var det viktig å bli sett og hørt og de ønsket bedre rutiner i forhold

til inntak- og pårørendesamtaler. I kommunikasjon med pårørende med nedsatt hørsel, var det viktig med klar kommunikasjon og tydelig språk. For mange pasienter er pårørende deres talerør, og god kommunikasjon med pårørende kan være viktig for at pasienter får ivarettatt sin brukermedvirkning og autonomi.

Pårørende ønsket å bli informert når det var sykepleiestudenter i praksis og de mente at pasientens individuelle behov og ønske om å bli sett i større grad ble dekket. Videre ønsket pårørende at studenter tok kontakt med dem for å få informasjon om pasienten sin bakgrunn og interesser. Å ha faglige innlegg om sentrale føringer og aktuell forskning på Pårørendedagene, bidrog til økt kunnskap for sykepleiestudenter, pårørende og helsepersonell, og en fikk satt viktige tema på dagsorden.

Resultatet fra Pårørendedagene ble planlagt formidlet på administrativt nivå mellom kommunalsjef for helse- og sosial og enhetsledere ved Førde Omsorgssenter. Videre skulle enhetslederne formidle resultatene til sine ansatte på personalmøte ved Førde Omsorgssenter i uke 21, 2017, og formidling til pårørende skulle gjennomføres på møtekveld i september 2017. Sykepleiestudenter og praksislærere skulle også inviteres til å delta på dette personalmøtet.

Pårørende evaluerte også prosjektet som noe positivt, og ønsket at resultatet av gruppearbeidet skulle brukes videre i planlegging av aktiviteter for de eldre. Pårørende fremhevet også viktigheten av kontinuitet i forhold til aktivitet og ikke kun prosjekt som har en tidsavgrensning.

Ifølge enhetslederne ved Førde Omsorgssenter, burde Pårørendedag være et felles arrangement videre, og at dette var en god arena for menings- og erfaringsutveksling mellom pårørende, helsepersonell og studenter.

Videre studier som ser på samarbeid mellom pårørende og helsepersonell ved sykehjem, vil være viktig for å innhente mer kunnskap på området. Implikasjoner for praksis vil være å legge til rette for jevnlig samlinger der pårørende, helsepersonell og sykepleiestudenter kan samarbeide for at pasienter ved sykehjem får en meningsfull hverdag. Videre vil det være viktig å bruke erfaringene fra dette prosjektet i framtidig kvalitetsarbeid for kommunen.

6 Referanseliste

- Ekström, K., Spelmans, S., Ahlström, G., Alftberg, Å., Wallerstedt, B. & Behm, L. (2019). Next of kin's perceptions of the meaning of participation in the care of older persons in nursing homes: a phenomenographic study. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. S. 400-408. <https://doi.org/10.1111/scs.12636>
- Galek, J. & Sandvoll, A.M. (2018). Nettbrett kan gi pasienter på sykehjem gode øyeblikk. *Geriatrisk sykepleie*, 2, 30-37.
- Helsedirektoratet (2017). *Pårørendeveileder. Nasjonal veileder*. <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/parorendeveileder>
- Helsepersonelloven (1999). Lov om helsepersonell m.v. (LOV-1999-07-02-64). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2
- Hertzberg, A., Ekman, S. L. & Axelsson, K. (2001). *Journal of Clinical Nursing*, 10(3), s. 380–388. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1046/j.1365-2702.2001.00509.x>
- Hertzberg, A. & Ekman, S. L. (2008). We, not them and us? Views on the relationships and interactions between staff and relatives of older people permanently living in nursing homes. *Journal of Clinical Nursing*. Volume 31, Issue 3, Pages 614-622. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2000.01317.x>
- HVL (2020a). Utlysing av samarbeidsmidlar for studieåret 2020/2021 i Førde. <https://www.hvl.no/samarbeid/regional-utvikling/samarbeidsmidlar/utlysing-av-samarbeidsmidlar-i-forde/>

HVL (2020b). Årsplan fakultet for helse- og sosialvitenskap. Pkt. 1.7 og 1.8.

<https://www.hvl.no/contentassets/21d218fa608f4763914b71a224350909/arsplan-2020-fhs-.pdf>

HVL (2021a). Institutt for helse- og omsorgsvitenskap.

<https://www.hvl.no/om/organisering/fhs/iho/>

HVL (2021b). SYKF120P Praksisstudie, grunnleggande sjukepleie.

<https://www.hvl.no/studier/studieprogram/emne/33/sykf120p>

HVL (2021c). Skriftserien ved Høgskulen på Vestlandet.

<https://www.hvl.no/bibliotek/forskningstenester/publisering/skriftserien/>

Meld. St. 15 (2017-2018). Leve hele livet- en kvalitetsreform for eldre. Helse- og omsorgsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-15-20172018/id2599850/>

Nakrem, S. & Hynne, A. B. (2017). Pårørende en betinget ressurs? En kvalitativ studie av pårørende til langtidsbeboere i sykehjem sine erfaringer av egen rolle. *Tidsskrift for Omsorgsforskning*. S. 164-175.

https://www.idunn.no/tidsskrift_for_omsorgsforskning/2017/03/paaroerende_en_betinget_ressurs_en_kvalitativ_studie_av_paaroe

Norsk sykepleieforbundt. (2019). Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere.

<https://www.nsf.no/sykepleiefaget/yrkesetiske-retningslinjer>

Pasient- og brukerrettighetsloven (1999). Lov om pasient- og brukerrettigheter.

(LOV-1999-07-02-63). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63?q=pasientrettighetsloven>

Rognstad, M.K., Sagbakken, M., & Nåden, D. (2015). Pårørendes rolle som ressurs og samarbeidspartner: En studie med fokus på pårørende til pasienter med demenssykdom i sykehjem: Family members' role as resources and collaborating partners: A study focusing on dementia and long-term stay in a nursing home. *Nordic Journal of Nursing Research*.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0107408314560478>

Sunnfjord kommune (2021). Aktiviteter og frivilligeoppdrag-nær deg.
<https://www.friskus.com/events>

Sunnfjord kommune (2020a). Omsorgsbustad Sunnfjord kommune.
<https://sunnfjord.kommune.no/tenester/helse-og-omsorg/sjukaheimsplass-og-omsorgsbustad/omsorgsbustad/>

Sunnfjord kommune (2020b). Sjukeheimsplass Sunnfjord kommune.
<https://sunnfjord.kommune.no/tenester/helse-og-omsorg/sjukaheimsplass-og-omsorgsbustad/sjukaheimsplass/>

Sørli, V. & Nordhagen, V. K. L. (2016). Pårørende er en ressurs som trenger støtte. *Sykepleien*.
<https://sykepleien.no/meninger/innspill/2016/08/parorendes-erfaringer-med-kommunal-hjemmetjeneste-til-personer-med-demen-o>

Søvde, B.E., Hovland, G., Ullebust, B. & Råholm, M. B. (2019). Struggling for a dignifying care: experiences of being next of kin to patients in home health care. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. S. 409-416.

<https://doi.org/10.1111/scs.12638>

Tretteteig, S. Thorsen, K. & Rokstad A.M.M. (2019). *Pårørendes erfaringer av kvalitet i helse- og omsorgstjenester til personer med demens og pårørende*. Tidsskrift aldring og helse/ vol.23 -nr.4-2019.

USHT (2021). Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester i Vestland (Sogn og Fjordane).

<https://www.utviklingscenter.no/utviklingscentre/vestland-sogn-og-fjordane>

Vedlegg

Vedlegg 1

Invitasjon til Pårørendedag 1 og 2

Vedlegg 2

Finansiering av prosjektet

Vedlegg 3

Funn frå gruppediskusjon

Vedlegg
Vedlegg 1

Velkommen til pårørandedag

Vi ynskjer å invitere dykk som er pårørande til bebuarar ved Førde Helsetun, Omsorgsbustadane og Pensjonistheimen til ein felles pårørandedag. Dagen vert den **10 mai kl.13 på Førde Kyrkjjetun**, og vil ha fokus på det å vere pårørande, samt erfaringar frå undersøkingar som er gjort på dette området.

Pårørandedagen er eit samarbeid mellom Førde Helsetun, Brukar- og pårørandeutvalet, Høgskulen, avd. for helsefag og Utviklingscenter for sjukeheim og heimetenester i Sogn og Fjordane.

Program:

13.00-13.10 Velkommen v/. kommunalsjef for helse og sosial, Kurt Even Andersen

13.10-13.15 Informasjon om dagen v/. Berit Ullebust, Utviklingscenter for sjukeheim og heimetenester, Sogn og Fjordane

13.15 -14.00 Pårørende si rolle- og forskingsfunn om det å vere pårørende Maj Brit Råholm, Professor Avd. for helsefag

14.00- 14.45 Presentasjon av forskingsfunn frå pårørandeintervju i Førde kommune v/. Bente Egge Søvde, høgskulelektor Avd. for helsefag

14.45- 15.45 Mat og prat

15.45- 16.45 Felles erfaringsutveksling for pårørende, sjukepleiestudentar, tilsette ved Høgskulen og helsepersonell ved Førde Helsetun

Kaffi

16.45 -17.15 Brukar- og pårørandeutvalet i Førde kommune

17.15- 17.45 Aktivitetar på sjukeheim

17.45 -18.00 Oppsummering og vidare plan

Frist for påmelding 5 mai

Påmelding mellom kl. 8.00- 15.00 vekedagar:

Langtidseininga, Una Holmelid, tlf. 91533988. e.post:
Una.Holmelid@forde.kommune.no

Korttidseininga, Iren Myklebust, tlf. 47 97 07 42. e.post:
Iren.Myklebust@forde.kommune.no

Skjerma eining, Gunnvor Hjelkrem tlf.57828852. e.post:
Gunnvor.Solheim.Hjelkrem@forde.kommune.no

Omsorgsbustadane/ Pensjonistheimen: Sissel Reed, mob.47718397.

Velkommen til pårørandesamling

Frist for påmelding 16 april

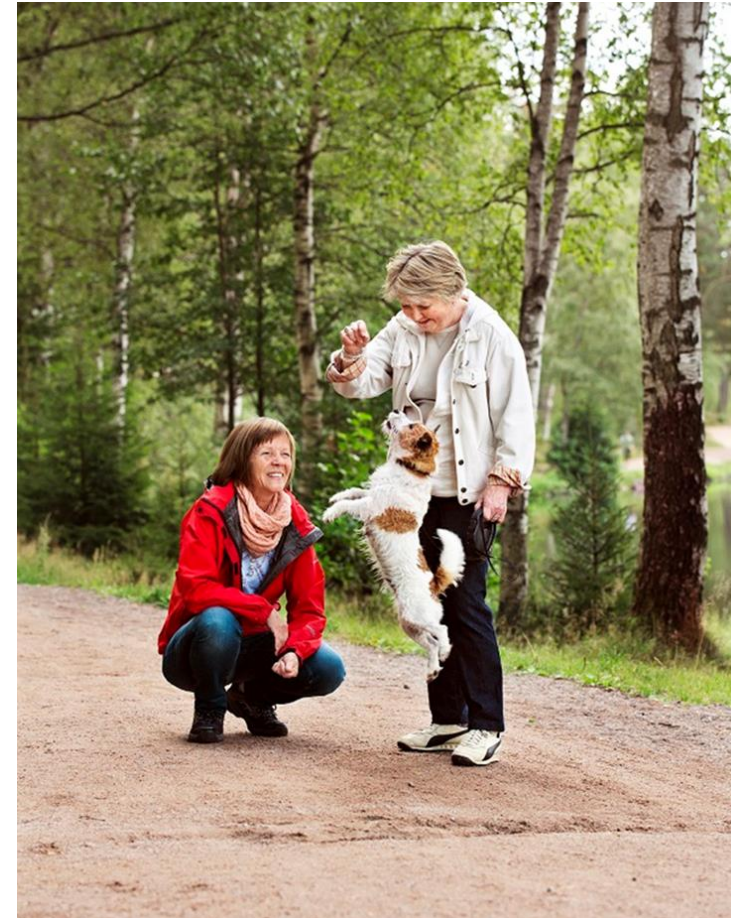
Påmelding mellom kl. 08.00- 15.00 vekedagar til:

Langtidseininga, Una Holmelid, tlf. 99 08 43 61 e.post:
Una.Holmelid@forde.kommune.no

Korttidseininga, Iren Myklebust, tlf. 47 97 07 42. e.post:
Iren.Myklebust@forde.kommune.no

Skjerma eining, Gunnvor Hjelkrem tlf.47 46 73 61 e.post:
Gunnvor.Solheim.Hjelkrem@forde.kommune.no

Omsorgsbustadane/ Pensjonistheimen: Ann Kristin Nilsen,
tlf. 91 13 57 34. e.post: Ann.Kristin.Nilsen@forde.kommune.no

Vi ynskjer å invitere dykk som er pårørande til bebuarar ved Førde Helsetun, Omsorgsbustadane og Pensjonistheimen til pårørandesamling.

Samlinga vert den **23 april kl. 17 til 20 på Førde Kyrkjetun**. På denne samlinga vil vi mellom anna fokusere på tilbakemeldingar frå pårørande, om korleis skape tettare samarbeid og aktivitet for bebuarane på Helsetunet.

Pårørandesamlinga er ein del av eit samarbeidsprosjekt mellom Førde Helsetun, Brukar- og pårørandeutvalet, Høgskulen på Vestlandet, avd. for helsefag Førde, og Utviklingscenter for sjukeheim og heimetenester i Sogn og Fjordane.

Program

17.00 – 17.10 Velkommen og informasjon om samarbeidsprosjektet

17.10- 17.30 Korleis kan vi skape tettare samarbeid med pårørande, og aktivitet for bebuarar på Helsetunet? v/ Einingsleiarar på Førde Helsetun

17.30- 17.45 Innlegg av ein pårørande

18.00-18.30 Mat og prat (betasuppe m/ rundstykke)

18.30-19.15 Erfaringsutveksling mellom pårørande, personale og studentar

19.15- 19.45 Friskus» - ei digital løysing for informasjon om arrangement og behov for frivillige v/ Frisklivsentralen

Oppsummering

Vi har atterhald om endringar på programmet.

Vedlegg 2

Finansiering av prosjektet

Arbeidsfordeling	Sats	Sum
HVL 2 praksislærere x 6 møter x 1 time	12 t x 500 kr	6000 kr
HVL, to praksislærere deltaking i pårørendedag og samling	19 t x 500 kr	9500 kr
Innleie for helsepersonell som deltok på pårørendedagen	20 stk x 2500 kr	50000 kr
Leie av Førde Kyrkjetun/mat 215 kr per pers 2017	79 pers x 215 kr	16940 kr
Annonse lokalavis x 2 vår 2017		10678 kr
Leie av Førde Kyrkjetun, mat og evaluering av pårørendedag 2018	55 pers x 215 kr	12100 kr
Annonse lokalavis x 2 vår 2018		8171 kr
Prosjektleiing USHT	8 t x 500 kr	4000 kr
Samlet utgifter		117 389 kr

Vedlegg 3

Oversikt over gruppediskusjon inndelt tematisk

Tabell 1

Spørsmål 1: Hvordan kan pårørende involveres i aktiviteter for beboerne ved Førde Omsorgssenter? Hva tenker dere som er pårørende, studenter og helsepersonell, skal til for at dere i fellesskap kan skape aktivitet, og et meningsfullt innhold i dagen for beboerne?

Informasjon/ Planlegging	Inne-aktivitet	Ute-aktivitet	Individuelt tilpasset tilbud	For mye aktivitet
Pårørende kan involveres i aktiviteter ved å bli oppringt en stund på forhånd	Pårørendefest	Ut på tur med pasienter der pårørende og studenter er involvert	Individualisert aktivitet etter interesse (for eksempel ballonglek, snekkerbod)	Mange pårørende sier at det kan bli for mye aktiviteter iblant
Kommunikasjon er viktig	Høstbasar	Bruke elektrisk sykkel	Legge til rette for vaner og livskvalitet under stell	Enkelte pårørende føler at «de har gjort» nok og vil ha fred
En må bli informert om aktiviteter og involvert i planlegging	Pårørende kan ta med vaffelrøre for felles aktivitet i avdelingen	Bidra til organisering av hjemmebesøk for pasienter	Aktiviteter individuelt tilpasset pasientens behov, som for eksempel en samtale	Pårørende føler at de gjør alt de kan for sine nærmeste og får dårlig samvittighet når de ikke kan bidra
Bli bedre på kommunikasjon	Planlegge spille- og strikkekveld	Ta med på kafé	Viktig med gode relasjoner, planlegge sammen hva som passer og interesser den enkelte pasient	
Bli tidlig informert om hendelser/aktiviteter – sende e-post	Konsserter, sang	Involvere pårørende i lag med pasienter til stell av hagen rundt	Aktivitet i mindre grupper	

		helsetunet (skjerma avdeling)		
Hvordan gi informasjon om aktiviteter til alle pårørende, som både er interessert og ikke?	Ha flere arrangement	Ha bålpanne og gapahuk til å ha felles aktiviteter	Aktivere/motivere pasienten til å delta på ulike aktiviteter med hjelp fra pårørende	
Ha et system som gjør at pårørende får all informasjon om aktivitet som er planlagt og kan melde seg på via e-post, app, folder, årsplan	Ha tilgjengelig nettbrett og lydbøker for pasientene	Benker utenfor helsetunet	Ha god kunnskap om pasientens tidligere liv og legge til rette etter interesser	
			Delta på arrangement for de som ønsker det	
Ta i bruk storskjerm ved inngang med informasjon om aktivitet i samarbeid med ingeniørstudenter	Fellesskap i avdelingen			

Tabell 2

Spørsmål 2: Ser dere for dere at vi kan opprette et system for involvering av pårørende i fellesaktiviteter. Hvordan kunne vi eventuelt gjøre dette?

Informasjon/ System	Fordeling av aktiviteter	Ønske-aktiviteter	Pårørende-involvering	Manglende samarbeid
Års- kalender for aktiviteter er veldig bra	Fordele aktiviteter til ettermiddag/ kveld i ukedager og helg	La pasienten se på 17. mai tog	Pårørende kan delta under aktivitet som «medhjelper» og besøkende	Aldri noen som banker på og spør hvordan det går når pårørende er på besøk (Vil ikke forstyrre? Trygg på at beboeren har noen hos seg?)
Bruke sosiale medier for involvering av pårørende		Delta i sangstund	Pårørende kan bidra til å ta med sine nærmeste på biltur	Pårørende samtale
Faste dager for aktiviteter				Innkomstsamtale, ta opp hvordan pårørende kan bidra
Oppslag i avdelingene om aktivitetstilbud				Pårørendesamtale
Personalet er flinke til å informere pårørende om aktiviteter som skjer				
Ha en fremtidig plan for aktiviteter				
Gi mer informasjon om planlagte aktiviteter				

Informere pårørende om aktiviteter slik at pasient og pårørende er forberedt (at f.eks. pasienten får hvilt seg)				
Bøker på pasientens rom til å informere om aktiviteter				

Tabell 3

Spørsmål 3: Sykepleiestudenter i praksis kan være en ressurs for pasienter og pårørende. Hva tenker pårørende er sykepleiestudenter sin rolle i praksis på avdelingene? Hvordan kan pårørende og studenter eventuelt samarbeide?

Dekke individuelle behov	Avlastning	Aktiviteter		Informasjon
Oppmerksomhetsbehov til pasient blir i større grad dekket	Større følelse av avlastning for pårørende	Flere turer ute (gjelder alle pasienter)	Kan være litt for mange nye ansikter for pasientene	Informasjon om at det er studenter
Pleie, lage mat til beboere	Sette opp et samarbeid mellom pasient og pårørende?	Være med beboere ut, eller gå/ trille rundt på Helsetunet	Bli kjent med primærpasient	Si ifra til pårørende at det er studenter i avdelingen
Fortelle hva beboer liker (interesser)	Når pårørende er på ferie kan pasienter bli godt ivaretatt	Løse kryssord	Den gode samtalen mellom pasient og studenten	Informere pårørende om at studentene er på avdelingen
Individuelle samtaler		Studentene «overtar» avdelingen imens personale har aktiviteten	Pårørende synes spesielt at når studenter er på skjermet avdeling så bidrar de med mye bra, og ikke bare stell	Sende mail til pårørende at det vil komme studenter til avdelingen og at de vil velge seg en primærpasient/ primærhjem. Eventuelt om dette er greit eller ikke for pårørende.
		Småturer		Informasjon om studenter

Tabell 4

Fra Pårørendedag 2

Informasjon	Aktivitet	Pårørende/relasjon/ Samarbeid	Velferdsteknologi
Pårørende ønsker at lokalaviser blir brukt til å annonsere aktiviteter	Musikk-terapi	Litt varierende velkomst ulike steder, personalet gjør sitt beste, men de er få	Personalet må ha kunnskap og kompetanse om for eksempel bruk av nettbrett, pc, telefon
Pårørende ønsker mer informasjon om pasientene, hva som er gjort og hvordan det går. Ta kontakt med pårørende å spørre om de vil være med for eksempel til frisør	Pårørende kan aktivisere pasient utenom aktiviteter på Helsetunet	Innkomstsamtale, burde vært gjennomført oftere, og elles ved behov, det kan bli lenge imellom	Pårørende ønsker internett på pasientens rom, og spesielt på fellesrom. Gjelder spesielt rehabiliteringspasienter
Variierende grad av informasjon på de ulike stedene	Pårørende må ta initiativ og planlegge aktiviteter, og kan ta dette opp med avdeling.	Det kan være vanskelig å få kontakt med ansatte i hjemmesykepleien når en kommer på besøk (pensjonistheimen)	Pårørende ønsker at pasientene skal ha tilgang til flere kanaler, ikke bare NRK/ TV2
Pårørende savner informasjon ved inngangen	Pårørende ønsker at pasienter skal få tilbud om å komme seg oftere ut	Ikke alle pårørende vil snakke med personale når de kommer på besøk, personalet bør være imøtekommende og være på tilbudssiden. Pårørende tar selv kontakt om de ønsker å snakke med ansatte	Pårørende ønsker tilbud om GPS til pasienter
Pårørende ønsker å få informasjons-folder med	Noen av pårørende ønsker å bli invitert til hagearbeid	Pårørende ønsker bedre rutiner i forhold til innkomstsamtaler	

oversikt over aktivitet tidligere, også på e-post	Litt usikker stemning rundt boret når det gjelder dugnad i hagen		
Informasjons-tavle er ennå ikke kommet opp ved hovedinngangen. Det er viktig å avklare hvem som har ansvar for oppdatering	Pårørende ønsker mer bruk av musikk i pasientkontakt tilpasset pasientens alder	Pårørende ønsker at primærsykepleiere har bedre oversikt over sine pasienter/primær-pasienter	
Pårørende ønsker innsyn i kulturprogram tidligere	Ansatte må sørge for at nyhetene ikke står på TV hele tiden. Det gjør brukere redde og urolige	Ansatte og pasienter bør være oppmerksomme på hvordan de kommuniserer i møte med pårørende, det er viktig med tydelig språk (hørselshemming og fremmedspråklige)	
	Pasientene bør få tilbud om natur- og musikkbaserte underholdnings-program på TV	Det er viktig at pasienter får ivare tatt sin brukermedvirkning/ autonomi	
	Pensjonister kan muligens være støttekontakt	Pasienter må få bruke egne ressurser i det daglige	
		Det er viktig at studentene får tilbud om innsyn i «livshistorien» til primærpasienter	
		Pårørende ønsker å avklare «sine» oppgaver i forhold til pasientene og få mer informasjon i forhold til dette	